

ÍZLÉS ÉS KÖZMŰVELŐDÉS

*De gustibus non est
disputandum?*

A vajdasági magyar irodalomnak, művészetnek gyér a közönsége. Negyvenötötől napjainkig, a Kalangyától a Kilátóig fel-felbukkannak íróink, kritikusaink jogos panaszai: felróják „vajdasági nembánomságunk”, a „langyos, vastag bácskai pordunnát”, „jellegzetes vajdasági tu-nyaságunkat”.

Igazságtalanság lenne azt állítani, hogy nincs eleven, adekvát irodalmi, művészeti életünk. Az a baj, hogy szűk körre korlátozódik, hatósugara nem ér el messzire. Kovács Teréz, a fiatalok életmódjáról végzett szociológiai felmérésének egyik következtetését idézem: „Ezek a fiatalok keveset olvasnak. Főként az a meglepő (sőt, minden szentimentalizmus nélkül szomorú), hogy az egyetemi hallgatóknál sincs másképp, akik számára pedig az olvasás nemcsak kedvtelés, hanem mindennapi munka is: összidejük egynegyedét fordítják tanulásra, az olvasás igénye tehát náluk sem vert gyökeret. Adataink alapján a munkásfiatalok olvasnak legtöbbit — kalandregényeket meg szerelmi és bűnügyi regényeket.” (Ami a jugoszláviai magyar irodalmat illeti, száz parasztfiatal közül például huszonnyolcan egyetlen költőnk, írónk nevét sem tudták. S a többiek körében sem lényegesen más a helyzet.)

Kulturális életünk meglétét nem vonhatjuk kétségbe. Valószínűbbnek látszik az a feltevés, hogy kulturális blokkok¹ alakultak ki, s ezek olyan gúlaszerű modellként képzelhetők el, melynek csúcán vannak a kultúra termelői, majd a hivatásos olvasók, a humán értelmiségiek stb. következnek; az alap felé haladva a kulturális javak leszivárgása fokozatosan ritkul, illetve szórványossá válik — az alapvető (legnagyobb) blokkba jut el a legkevesebb. Ezért tűnik szélesebb látószögéből szemlélve kulturális életünk állóvíznek.

Mi jellemzi a kultúrblokkokat? Ennek felderítése sajátos kultúr-szociológiai szempontú kutatás, elemzés feladata lenne. Józsa Péter tanulmánya nyomán találomra sorolunk fel a kultúrblokkok általános jellemzői közül néhányat: a műveltség foka, a kulturális javak fogyasztására for-

dított időmennyiség, a kultúra iránti érdeklődés, igény, az esztétikai alkotásokat megítélő értékhierarchia felépítése, műalkotások befogadóképessége, sőt világkép stb. Mindezt meghatározza (legalább részben) egy tágabb fogalom: az ízlés. A kulturális blokkok ízlésblokkoknak is tekinthetők. Lehet, hogy nálunk a kulturális kommunikáció éppen az ízlések nagyméretű, éles különbözősége, ebből eredően az „üzenet”-hez való eltérő hozzáállás és viszonyulás miatt problematikus, gyakran fel sem lép. Jobb lenne tehát a kultúra iránti érdektelenség, tunyaság vagy éppen irodalmunk, művészetünk életképességének kétségbe vonása helyett ízléskülönbségekről beszélni, ilyen szempontból vizsgálni a potenciális vagy létező „közösséget” — ez talán a kritikus megállapításokon túl terápiára is alkalmat adhatna.

Hogy valóban aktuális és nem légből kapott problémáról van szó, a Szabadkai Népszínház Móricz-előadása nyomán kirobbant vita tanúsítja. „Színházi vitánk: ízlésháború” — szögezte le Gerold László színikritikus, s kimondta, hogy a közönség nagy része igénytelen, giccskedvelő, nótázó szórakozást keres a színházban, és „ha mereven kialakított ízlésrendszerük elleni támadást vélnék a kritikában felismerni, akkor még jobban bezárkóznak...” A kritika fontos funkciója a népművelés, ízlésnevelés. Felnőtt emberek esetében viszont ez nagyon nehéz. Ez a kritikaolvasás is egy bizonyos műveltségi szintet feltételez. Ezt elsősorban az iskola hivatott biztosítani; a legfontosabb ízlésnevelő intézmény az iskola (lenne). Mielőtt azonban ezekhez a problémákhoz nyúlnánk, tisztázásra szorul magának az ízlésnek a fogalma, sajátossága és faja. E célból ismertetném Sz. Szabó László *Ízlés és közművelődés*² című könyvét, mely átfogóan foglalkozik az ízlés jelenségével, az ízléskultúra kérdéskörével. Saját gondolatain kívül ismerteti az idevágó magyarországi és külföldi tanulmányok sokaságát, úgy történeti, mint szinkrón szempontból.

Az ízlés fogalma

Azokon a jelenségeken, melyekkel a mindennapi életben számtalanszor találkozunk, keveset gondolkodunk. Így van ez az ízléssel is. Hányszor jelentjük ki vagy csak gondoljuk, hogy ez tetszik, amaz meg milyen csúnya — legyen szó filmről, házról, ruháról, akár egy rágógumi-zó gyerekről. Intuitíve tudjuk tehát mi az ízlés; ha viszont értékelésünk okára kérdeznek rá, nem olyan könnyű a válasz. Nem árt tehát, ha az ízlés fogalmát közelebbről vizsgáljuk meg.

A fentiekben irodalomról, művészetről volt szó; az ízlés természetesen nem csak ott kompetens; illetékességi köre kiterjed a valóság több (de nem minden) szférájára. Pontos definiálása Plotinosztól szerzőnkig nem egy kutatójának nehézséget okozott. Az Esztétikai kislexikon szakszerűbb, de elvont meghatározása helyett inkább az Értelmező kéziszótárét idézem: „a szép, a helyes és az illendő iránti érzék”. Az esztétikum irán-

ti fogékonyság kétségkívül az ízlés függvénye, kérdés viszont, hogy az ízlés hat-e az etika területén is? Valószínűleg igen, bár erre Szabó sem ad konkrét választ. Fontos az, hogy az ízlés nem érinthet olyan szférát, ahol ítéletalkotása a létezést vagy más alapvető társadalmi, illetve egyéni érdekeket befolyásolna (pl. politika, tudomány, jog).

Az ízlés legfontosabb rétege az esztétikai és a művészeti ízlés. (Vannak, akik szerint egyetlen rétege.) E két fogalom nem esik egybe. (Bár egyesek eltekintenek differenciálásuktól, Voigt Vilmos is.) Az esztétikai ízlés tágabb, magába foglalja a művészeti és nem művészeti ízlést. Az előbbi művészi áganként osztályozható, az utóbbiban pedig a természeti és a társadalmi élet esztétikumai iránti fogékonyság tartozik. „Az esztétikai ízlés a valóság szép és rút jelenségeit megítélő tudat eszköze... sokkal szűkebb kategória viszont a művészeti ízlés, mely a művészeti alkotások közvetlen megítélésének és minősítésének felel meg.” (Razumnij)

A művészeteknek megvannak a maga specifikumai, törvényszerűségei; a jó művészeti ízlés ezek ismeretét is feltételezi, művészetelméleti, irodalomtudományi jártasságot, művészeti tapasztalatokat kíván. A művészeti nevelés viszont nem biztosítja eleve az esztétikai jó ízlést is, mert ez utóbbi az egész egyéni magatartásra, életszemléletre kihat. Az esztétikai ízlést befolyásolják a világnézet, az etikai normák, leginkább pedig az egyén eszményei, esztétikai ideáljai. A jó ízlés érték, a személyiség értéke is, ahogy ezt Sztolovics hangsúlyozza. (Az esztétikai nevelés tehát még inkább fontos!)

Amikor azt mondjuk, hogy egy színdarab tetszik, valójában minősítettük azt, értékítéletet mondtunk ki róla. Rangsoroltuk már meglévő tapasztalatainkhoz, élményeinkhez viszonyítva. Ezért mondja Szántó Miklós, hogy az ízlés szabályozó apparátusként működik az emberben. Elősegíti bizonyos művek, élmények befogadását vagy elutasítását: válogat, értékkel, ítél.

Egyéni és közízlés

Az egyéni ízlés szubjektívan és objektívan meghatározott. Az előbbin az egyéni attitűdrendszer értjük, az egyénben felhalmozódott tapasztalatok által kialakult viszonylag stabil pszichikus konfigurációkat, mely valami állandót képvisel lelki életünkben, bizonyos diszpozíciót, beállítottságot jelent, mely megszabja az ízlésreakciókat is. A legfontosabb objektív tényezők, amelyek ízlésünket meghatározzák: fiziológiai adottságok, neveltetés (család, iskola), a közösségi hagyományok, munkánk, életkörülményeink, szűkebb és tágabb környezetünk kulturális színvonala, a divat, s végső soron életszemléletünk. Az ízlés tehát történelmileg és társadalmilag (persze mindig egyénileg is) meghatározott.

Az egyéni ízlést az ismeretek mellett leginkább az ember szubjektív világa befolyásolja, lelki élete, érzelmei, hangulatai. Egyszerre van benne jelen az értelmi és az érzelmi mozzanat. Ezért van az, hogy nehe-

zebben fejleszthető, formálható, mint például a műveltség. „Az egyén ízlése sokszor konzervatívabb, mint maga az ember” — írja Sz. Szabó László. Tehát nagyon fontos, hogy az iskola még idejében ellássa ízlésnevelő feladatát is, mert felnőttkorban ez már sokkal nehezebb.

A szakirodalomban vita folyik arról, hogy az ízlésítételek mennyire intuitívek, mennyire tudatosak, racionálisak. Valószínűnek az a felfogás látszik, mely az ízlésítéletet nem szűkíti le a pusztán ösztönös ráérzésre, hanem értelmi mozzanatot is tulajdonít neki, amihez az ismeretek aktivizálása is szükséges.

A közízlés „nem egyszerű összege az egyének ízlésének, hanem ezek sajátos összefüggéshálózata, struktúrája, a különböző irányokból összefutó összetevők eredője” (Sz. Szabó László). Térjünk vissza gúlahasonlatunkhoz. A gúla csúcsán levő kultúrblokk nem lehet társadalmi horderejű, mert legközelebb áll az egyéni ízléshez, így pedig nem vonhatja automatikusan maga után a közízlés megváltozását, mely a gúla súlypontja körüli kultúrblokkokéhoz hasonlítható. A műveltség, bár lassú, de észrevehető térhódításával párhuzamosan a közízlés is fejlődik, a gúla karcsúsodik, a súlypont mind följebb kerül. Az esztétikai alkotások könnyebb hozzáférhetősége, a tudatos oktatási-nevelési törekvések, az életmódbeli változások stb. segíthetik az ízléskultúra fejlődését. Nálunk e téren is vannak fogyatékoságok. A könyvek, festmények, műtárgyak nagyon drágák, a falusi könyvtárak legtöbbször korszerűtlen, a könyvtárosok nem foglalkoznak az olvasókkal. Az iskolákban legkevesbé az ízlésneveléssel törődnek, a hangsúly a lexikális adatok emlékezetbe vésésén van. A művészeti nevelés irodalom-, sőt irodalomtörténet-centrikus. Az irodalomtörténet pedig még korántsem irodalomhoz értés. „A cél az, hogy az iskola ne műtörténészeket, hanem a művészetet élni tudó embereket neveljen” (Fülöp Lajos). Az esztétikum művészetén kívüli területeit is be kellene vonni az oktatásba. Meg kellene ismertetni, szeretetni a gyerekekkel a természet esztétikumát, a mozgáskultúra, a beszédkultúra, az etikett, az erkölcs és az esztétikum határjelenségeinek esztétikumát, az alkalmazott művészeteket, a folklórt, az amatőrizmust, és az autonóm művészeteket — valamennyit, egyenrangúan, beleértve a filmművészetet, filmesztétikát is.

Nagyobb baj viszont az, hogy „pszichológiai sorompó” áll az ízlésfejlődés útján. A mennyiségi fejlődést nem követi minőségi. Ennek okai:

— a közismert tény, hogy a tudat fejlődése lassúbb, mint a társadalmi-gazdasági alapé;

— figyelemre méltó Mátrai László észrevétele: „A család, mint a társadalom legegységesebb sejtje (minden pszichológiai, logikai és szociológiai várokozásnak ellentmondva) nem a legmozgékonyabb, hanem éppen fordítva: a legkonzervatívabb eleme a társadalomnak. A családon belül mindig a megelőző társadalmi formáció jellegzetességei uralkodnak...” Illesszük ide Kovács Teréz megállapítását: „A fiatalokat általában jel-

lemzi az elzárkózás, az eseményektől való távolmaradás... az egyetemi hallgatók barátaiknál, a többiek családjuknál (a parasztfiatalok sokszor szüleiknél) húzódnak meg.”

— a múlt terhes öröksége; pl.: „... sokszor előfordul, hogy az egykori uralkodó osztályok a kultúra terén ízlést diktálnak a maguk gazdasági-politikai hatalmának letűnte után is. A paraszt például, aki a dzsentri életvitelt mint magasabb rendűt látta maga előtt, annak utánzójává válik nótázó-cigányos éjszakáival a maga felszabadult életét élve is. S nemegyszer a munkásságnál is kísért hasonló jelenség. Operett-dalokhoz s bulvárszínművekhez való vonzódásában a hajdani pesti burzsoázia láthatatlan kulturális, ízlésbeli diktatúrája él.” (Király István)

— külső ideológiai hatás (nyugati giccskultúra);

— mivel az egyéni ízlés egyik jellemzője a konzervativitás, vonatkozik, ez a közízlésre is.

Polgári ízlés — szocialista ízlés

„A szocializmusért küzdő politika és az igazi emberi-művészi érték nem lehetnek soha ellenfelek: átmeneti s elkerülhetetlen súrlódások ellenére is a kettő elválaszthatatlan, hisz mindkettő az emberiség legnagyobb álmára, a világban otthonra lelt, nagykorú emberre, a teljes emberre néz.” (Király István) — Beszélhetünk tehát szocialista ízlésről, beszélünk is kell róla, mert általános kifejtése nélkül a szocialista társadalmi viszonyok építése sem haladhat a kívánt ütemben. Az 1920-as években Lenin is hangsúlyozta, hogy a politikai győzelem és a proletárhatalom megszervezése után a kultúra terjesztése az egyik legfőbb feladat; társadalmi méretekben kell elsajátítani a régi és új kulturális értékeket.

Kulturális forradalmunk, a kultúra demokratizálódása korántsem mondható befejezettnek. Az általános műveltség szintje nem kielégítő. Egyetérthetünk Szabóval: „a hangsúly a minőségre, az esztétikai-művészeti tartalmak befogadásának tökéletesítésére, elmélyítésére helyeződik át” — az ízlésfejlesztésre, -nevelésre.

A mai tőkés társadalmak kultúrájáról a szerző nem ad adekvát áttekintést, a szocialista ízléssel oppozícióba állítva egyértelmű fekete-fehér képet fest. Igaz, hogy a kapitalista társadalom természetszerűleg nagy teret enged a kommersz művészetnek, hogy „konzumkultúrát szolgálnak fel a tömegeknek” s ezzel megrabolják ízlésüket, gondoskodva arról, „hogy az individuum szükségletei azok legyenek, amelyek a rendszert örökkévalóvá és szilárdá teszik” — egyoldalúsága mégis dogmatikus. A vizuális kultúra (a lakáskultúra, az iparművészet) területén például sok mindent megtanulhatnánk nyugati szomszédainktól is.

Sz. Szabó László „Az ízlés a kapitalista Magyarországon” alcím alatt is csak a giccsbe fulladó világról ír, elfelejti megemlíteni, hogy a mű-

vészeti avantgarde akkoriban igen gyakran átvette egy politikai előőr s feladatait. Azt viszont helyesen állapítja meg, hogy a kispolgári giccs, a ponyva, a karrier-, bűnügyi, szerelmesregények, „a világot rózsaszínűre varázsló” álművészet tömeges piacra dobásának célja a közízlés manipulálása, a fennálló társadalmi rendszer szolgálatába állítása.

A szocialista ízlésről írva Szabó kiemeli, hogy ez korántsem aszketikus, nem zárja ki a szórakoztató irodalmat, zenét stb. S itt érdemes idézni Hornyik Miklós gondolatait: „Az olvasók nagy hányada... a könyvnyomtatás feltalálása óta, kizárólag »pihenésképpen« szeret olvasni; s ha napjainkban már csak félponyvát és ponyvát olvas, nem hibázatható érte. Valószínű ugyanis, hogy nem az olvasók változtak meg — a jó irodalom veszítette el vonzóerejét, tömeghatását, mert elhatárolódott elemi olvasói igényeinktől... Lényegében érdekes emberekről szóló olvasmányos történetekre vagyunk kíváncsiak valamennyien” — amiből pedig a valódi, művészi irodalom keretében manapság kevés van. Nincs színvonalas szórakoztató irodalmunk, művészetünk. Pedig a kettő nem áll ellentétben egymással. Persze mindez nem jelenti azt, hogy a művészetnek a közízléshez kell mérnie magát, hogy ki kell szolgálnia a közönség igényeit (ahogy ezt a Szabadkai Népszínház teszi sokszor), de azt sem, hogy didaktikus legyen (ahogy ezt az általános iskolai olvasókönyv-írók szorgalmazzák). A szocialista ízlés fejlődésirányára Bosnyák István mutat rá: „Az irodalom nem akar irodalom maradni (Sinkó Ervin), a kultúra nem akar »kultúra«, emberek embertelen életének külső cikornyája, vásári csecsebecse lenni, de tényezője, életeleme a lehető legnagyobb mértékben.”

A giccs

Giccses filmek tömkelege a moziban, a tévén, giccses újságok halmai a trafikokban, giccses zene a rádióban, hanglemezen és giccses szórakozóhelyek, kirakatok, lakások, fényképek, tárgyak, festmények, souvenirök, színdarabok, giccses állirodalom a giccsessé szakosodott magazinokban. Mindez nem túlzás, virágzik a giccs szűkebb-tágabb környezetünkben, bárki meggyőződhet róla, ha sétál egyet a városban.

Kultúránkban nem esik egybe a jó, az igazán értékes, és a keresett. A kiadóknak, vállalatoknak mindenekelőtt (sajnos az ízlésnevelés előtt is) forgalmat kell lebonyolítaniuk — így kerül piacra a giccs, viszonylag olcsón, nagy választékban és példányszámban. A Forum Könyvkiadó is hetenként kétszer üdvözíti olvasóit a Ljubavni vikend romanokkal, sőt Vanredni ljubavni romannal is, s ott van még a Vajat Erp, a Dok Holidej, a Stripoteka stb. Komoly irodalom öltözetében árusítják Margaret Michell regényét, Harsányi Zsolt élettörténeteit. Ha egy szocialista országban oly nagy a giccskínálat, mint nálunk, ennek egyik fő oka a fejletlen ízléskultúra.

Mi is a giccs? Abraham A. Moles így határozza meg: „A giccs inkább

az ember és a dolgok közötti kapcsolat, mintsem egy dolog; inkább melléknév, mint főnév; egész pontosan: a környezethez való viszony esztétikai módozata... az a művészet, amely nem hökkent meg azáltal, hogy túlemel a mindennapok körén, nem késztet erőnket meghaladó erőfeszítésre — különösen nem arra, hogy túllépjünk önmagunkon.” Beszélhetünk giccs-életformáról — ilyenkor leginkább a gyűjtögető-felhalmozó, a fogyasztókirály előtt tisztelgő kispolgári életszemléletre gondolunk.

A giccs társadalmi jelenség, a társadalmi fejlődés következménye (a burzsoá társadalom kibontakozása során kap erőre). Szocialista viszonyaink között létének oka a szellemi-kulturális rétegezethez, a kulturális blokkok értékrendszerének szembenállása, a „művelődési rétegfeszültség”, ahogy ezt Deme Tamás megállapította. S fel is lehet számolni, említett szerzőnk szerint „a szellemi kultúra új viszonyainak kialakításával, a „generatív” alkotótevékenységek³ térnyerésével, az öntevékeny, közösségeken alapuló művelődési formák támogatásával”, tehát a spontán, szabadidős-művelődés és a közművelődés szerkezetének, tartalmának megváltoztatásával.

Izlés — világkép — divat

Az ízlés nemcsak az egyén műveltségétől, az esztétikum iránti fogékonyságától, életszemléletétől függ. Több társadalmi tényező is kihat rá, köztük a világkép és a divat. Említettük már, hogy az ízlés a világnézeti szférákban nem kompetens, ez közvetett úton, eszményeken, ideálokön keresztül hat az ízlésre, mégpedig annál inkább, minél tudatosabb, minél több értelmi elemet tartalmaz az ízlésítélet.

Az ízlés is hat a világnézet tudatosulására, fejlődésére. A rossz ízlésű ember önnön filozófiai fejlődését is megakasztja. A giccsemler igénytelensége gondolkodására is áttérjed. Viszont haladó világnézetű ember ízlése is lehet elmaradott, ha nem rendelkezik esztétikai alapismeretekkel és nincsenek művészeti tapasztalatai. „A világnézet, szélesebb: a világszemlélet, benne többek között az ízlés alakulását nem lehet a tudat minden szféráját egyidejűleg érintő, egyenes vonalú fejlődésként elképzelni.” (H. Sas Judit) Olyannyira nem, hogy elképzelhető kitűnő ízlésű irodalmár, aki a festészethez vagy a lakáskultúrához még csak nem is konyít. Az effajta egyenlőtlenségek elébe állhatna az iskola, ha komplex művészettörténeti oktatás⁴ bevezetéséről gondoskodna. S ebbe beletartozna a társadalmi alap és felépítmény összefüggéseinek, kölcsönhatásainak tisztázása is. Így kifejlődhetne egy olyan szocialista ízlés, mely összhangban van a világnézettel, az erre épülő általános életeszményvel. A szocialista közízlés és a szocialista tudat szoros kapcsolatban, kölcsönhatásban áll egymással, s csak együtt fejlődhet.

A mindennapi és művészeti ízlést nagyban befolyásolja a divat, de nem csak negatív értelemben. Igaz, hogy a divat „mesterségesen gerjesz-

tett hamis szükséglet”, hogy a művészetben epigonokat, giccsműveket, sablonos alkotásokat szül, de jobb az előbbieket feltételes módban érteni, mert „a divattá válás semmiképpen sem minősítheti az esztétikai jelenségeket” (Szerdahelyi István). A divatos is lehet reális, értékes — ezt a művészettörténeti korszakok is bizonyítják, amikor is sok minden divatossá vált, ezért beszélhetünk stílusokról. „A divat ugyanis sohasem falanszter (egyéniiséget elnyomó, merev), hanem mindig réseket hagy az egyéniiség kielésére, az eredetiség megcsillantására.” (Sz. Szabó László)

Az ízlés nevelése

Először is szükség lenne egy olyan módszeres kultúr- és művészetszociológiai vizsgálatra (minél sűrűbb kutatópontokkal), melynek adatai alapján felrajzolhatnánk kultúrblokkjainkat. Ezzel lehetővé válna a különböző ízlésfajták, ízléstípusok tudományos vizsgálata. Ezek után a közművelődés, szabadidős-művelődés új formáin a kialakítására, a régiiek továbbfejlesztésére lehetne gondolni. Bizonyos gazdasági intézkedések is szükségesek: még mindig nem eléggé hozzáférhető a kultúrjavak, nem elég nagy a választék. Csökkenteni kellene a giccstermelést.

A gyermekek és az ifjúság ízlésnevelése elsősorban az iskolára tartozik, ahol viszont fokozódó az eltolódás a reáltárgyak javára. Az anyanyelvórák száma csökkent, a művészeti nevelés pedig a rajzórákra korlátozódik. A tanárok feladata a művelődési, önművelési igény felkeltése, ami pedig adatok és életrajzok bemagoltatásával nem érhető el.

A kulturális, művészeti folyóiratok és az újságok is hozzájárulhatnának az ízlés formálásához. Kritikáink viszont legtöbbször annyira szakszerűek, hogy csak szűk réteghez, a beavatottakhoz szólnak. Pedig, Szerdahelyi szerint még az esztétika sem igényel „sem tárgyában, sem módszerében... olyan, csak a beavatottak számára érthető kifejezés-módot, amilyenben oly gyakran — sajnos — tiszteleg”.

Szükség lenne olyan ismeretterjesztő, tudomány-népszerűsítő olcsó könyvekre, brosúrákra, melyekben az esztétikum különböző szféráiról lenne szó, s az alapfogalmakat ismertetnék legalább. A tévé, a rádió is indíthatna efféle tanfolyamokat, műsorokat. S ha az új lakótelepekre nem csak új önkiszolgálókat, hanem könyvtárakat is építenének!

Elgondolkoztató, hogy frissen képzett kulturológusaink nem kapnak munkát. Hát nincs szükség rájuk?!

Jegyzetek

¹ „A kulturális fogyasztás terén hasonló beállítottságú egyénekből álló és önmagukat a kommunikáció különböző formái révén szinte szervesen fenntartó sokaságok.” (Józsa Péter)

- ² Sz. Szabó László: Ízlés és közművelődés. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1978.
- ³ „A generatív művészetek... alkotója átvett elemekből hoz létre korlátozott eredetiségű egyéni variációkat, mint pl. a folklór egy részében, az amatőrmozgalmak kereteiben stb.” (Szerdahelyi István)
- ⁴ Vö: Szerdahelyi István A komplex művészettörténeti oktatás elméleti kérdései. Látóhatár, 1978/12.

Forrásmunkák

1. Bosnyák István: Laskói esték. Forum, Újvidék, 1968.
2. Deme Tamás: A vizuális kultúráról — keményen. Látóhatár, 1978/12.
3. Fülöp Lajos: Művészi nevelés az iskolában. Esszépanoráma, II. k. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1978.
4. Gerold László: Színházi vitánk: ízlésháború. Magyar Szó, 1980. jan. 12.
5. Hornyik Miklós: Mit mondanak a derék indiánok. Magyar Szó, 1980. jan. 19.
6. Király István: Irodalom és társadalom. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1976.
7. Kovács Teréz: A jugoszláviai magyar fiatalok életmódjának szociológiai felmérése 6. Új Symposion, 1978/12.
8. Abraham A. Moles: A giccs, a boldogság művészete. Gondolat, Budapest, 1975.

Rezime

Kulturno obrazovanje

Autor ovog članka daje prikaz stanja u oblasti kulture i formiranja ukusa građana na jezicima narodnosti sa posebnim osvrtom na mađarski jezik.

Najvećim delom obrađuje književnost kao jedan od glavnih izvora kulture. Kritički razrađuje problematiku dostupnosti vrednih književnih dela građanima i prinuđenost da se umesto skupih, vrednih književnih dela konzumiraju ljubavni i slični romani što ni najmanje ne može doprineti formiranju ukusa u pozitivnom smislu.

Autor daje kratak prikaz metodike izučavanja stvaranja ukusa i uticanja na njegovo formiranje, oslanjajući se na naučnu literaturu iz ove oblasti i potkrepljujući pojave sa rezultatima anketiranja.

Članak je vrlo interesantan i podstiče na dalje analize negativnih pojava u kulturnoj politici.

Summary

Cultural Policy

The author of this article gives a report on the situation in the field of culture, formation of cultural desires and taste of masses on the language of nationalities especially hungarian.

Most part of this article deals with literature for it's one of the most important sources of culture. Critically analyses this problem of availability of valuable literal books from the aspect of prices. High prices of these books contribute to the consumption of love-stories and similar novels which is certainly not the best way of effecting the taste of people in a positive sence.

The author gives a brief outline of the method of studiing the phenomenon of taste and cultural desire of the masses based on scientific research in this field, and showing the results of some interviews to underline the facts.

The article is very interesting and it stimulates for furthr analisis of these negative phenomenons in our cultural policy.